

Küsimusleht nr. 44.

Puutöö I

Uldiselt tähele panna!

Iga küsimuse puhul jälgige hoolikalt, kuidas oli olukord varem, kuidas on nüüd! Kõik võimalikud muudatused registreerida, samuti nende toimumise aeg ja muudatuste põhjused ning algatajad, kui neid mäletatakse! Kasutage iga tööriista ja toimingu märkimiseks tingimata kohapealseid rahvalikke nimetusi.

U l d i s e l t .

1. Milliseid puuesemeid valmistas igaüks kodus, mida valmistasid meistrid? Andke viimaste esemete üksikasjaline loend!

2. Loendage iga talu tavalised puutööriistad! Millal tulid tarvitu-sele moodsad vabrikus valmistatudööriistad (puurid, mitmesugused hõõvliliigid, saed jne.)? Missugusedööriistad tõrjuti nende poolt tarvituselt ära?

3. Millal hakati kasutama tislari pinki? Kas varem oli puutöödeks kasutusel mõni lihtsam tööpink? Selle kirjeldus, joonis, nimetus?

4. Kas ümbruskonna puutöömeistrid teevad igasugust puutööd või leidub ka spetsialiste, kes piirduvad ainult teatavat liiki tööga — teatud puunõude, külimittude, sarjade, sõelte, vokkide, regede, rataste, paatide, korvide jne. tegemisega? Nende nimed ja aadressid?

5. Kas käsitöö oli (on) neil kõrvalametiks põllutöö kõrval (sel juhtumil nende maa suurus?) või oli see nende ainsaks elatusalaks? Kas nende amet ja tööoskus oli päritud? Töötasu — rahas või natuuras? Selle suurus tarvitatavamail esemeil?

6. Kust meistrid said (saavad) vajaliku puu? Missugustel tingimustel?

7. Kuidas toimetasid puunõude meistrid oma tooted müügile? Kui-võrd liikus ümbruskonna laatadel või talust tallu puuriistade müüjaid kaugemalt? Kust nad pärit olid? Milliseid esemeid müüsid? Mille vastu?

8. Kas on või on olnud teie ümbruses mõnda puutöökeskust, kuhu on suuremal arvul meistreid koondunud? Mida seal valmistatakse?

9. Kes varustas omal ajal mõisat vajalike puuesemetega? Kas mõisas oli selleks palgaline meister (mis rahvusest?) või ostis, tellis mõis vastavad esemed küla meistritelt?

Ummikud.

10. Missuguste nõude kered õonestati varem ühest puust (viljakummid, ankrud, lähkrid, tünnid jne.)? Mis otstarbelisi nõusid veel nüüdki õonestatakse ühest puust? Miks? Millise üldnimetusega selliseid nõusid kohapeal nimetatakse?

11. Missuguseid puuliike tarvitatakse ühe või teise õonesnõu õonestamiseks ja missuguseid nimelt kõige harilikumalt? Mis nõuetele peab õonestatav puu vastama ja kust see saadi? Kas puu õonestatakse toorelt või kuivalt? Miks?

12. Kuidas toimub õonestamine? Kas kasutatakse seejuures tuurakujulist tööriista? Selle nimetus? Kuidas sellega töötatakse? Kas ja kuidas kasutatakse voolmeid? Muid töövahendeid ja -võtteid?

13. Kere pealispinna töötlemine? Riistad, mida selleks kasutatakse?

14. Kus ja kui kaua lastakse valmisõonestatud kerel kuivada? Kuidas välditakse tema lõhenemist kuivamisel?

15. Uurde sisseajamine ja põhja valmistamine ning allapanek? Tööriistad selleks? Kere leotamine? Kas ja kui kaua leotati külmas vees? Kui keedeti, siis kus ja kui kaua?

16. Kas ummikuid üldse vitsutati? Kui, siis mitu vitsa ja kuhu paigutati? Milleks olid vitsad vajalikud?

17. Kas on kasutatud ka selliseid ummikuid, millel põhi ja külg on ühest tükist? Mis nõud need olid? Kuidas toimus nende õonestamine?

18. Kas tuntakse ka kahest poolest kokku pandud nõusid? Kirjeldage nende valmistamist! Mispoolest see erineb tavalise ummiku tegemisest?

19. Kas on teie pool veel mõnd meistrit, kes oskab ummikuid valmistada? Tema täpne aadress?

Painutatud kerega riistad.

20. Missuguseid painutatud kerega riistu on teie pool kasutatud, ja missuguseid kasutatakse tänini? Nende nimetus, suurus, otstarve (sarjad, sõelad, külmitud, veimevakad, karbid jne.) Kas külmitudude suurus oli kindlaskujunenud (kui suur) ja kuidas seda suurust määrati?

21. Kas ja milliseid neist tehti ise, milliseid osteti? Kas neid müüdi laatadel? Hind? Kes, kust pärit olid müüjad? Kes olid karbitegijad, kes suuremate riistade tegijad?

22. Kas ümbruskonnas on veel mõni meister, kes oskab selliseid riistu teha? Tema nimi, vanus, täpne aadress?

23. Millisest puust painutatakse külimitu, veimevaka, karbi, sarja jne. kere d? Miks just kasutatakse neid puuliike?

24. Kust metsast vastavad puud saadi ja millal langetati? Ebauskü langetamisajaga seoses? Millistele nõuetele pidi puu vastama?

25. Mis mõõdulised pidid olema pakud külimitu, sarja, sõela jne. kereks? Kuidas neid omal ajal mõõdeti (vaksaga, süllaga jne.)?

26. Kas kereks töötlemine toimub otsekohe toorelt või kuivanult? Kuidas toimub laudade lõhestamine suuremaiks riistadeks ja kuidas karpideks? Kirjeldage täpselt töö käiku! Missugust osa puust kasutatakse kereks? Miks? Mitu kerelauda võib ühest pakust saada?

27. Kas painutamiseks kasutatakse ka saelaudu? Millal neid hakati kasutama? Nende head ja halvad omadused, võrreldes lõhestatud laudadega?

28. Kuidas toimub kere vestmine ja silumine välisküljelt, kuidas siseküljelt? Milliseid tööriistu seejuures kasutatakse?

29. Kere painutamine? Kas painutamise eel tõmmatakse noaga sisepinnale kriipse? Miks? Kas ja milleks jäetakse painutamise ajaks kooreribasid pinnale? Kas hautatakse puud enne painutamist? Kus, kuidas seda tehakse? Kas on kasutamisel eriline painepuu? Selle nimetus, joonis, mõõdud? Kuidas toimub sellel painutamine?

30. Kuidas painutatakse kere kokku? Kuidas antakse talle vajalik vorm — ümargune, ovaalne, külimitul vahel neerukujuline? Mis kujulised külimitud, veimevakad jne. teie pool olid tarvitusel?

31. Kuidas kinnitatakse painutatud kere otsad esialgselt? Kas kasutatakse selleks puupihtisid (nende nimetus?), niint või mõnda muud vahendit? Kus ja kui kaua lastakse kerel nütüd kuivada? Kuidas nimetatakse valmispainutatud keret?

32. Kuidas toimub kere otste lõplik kinnitamine (õmblus)? Millega tehakse augud õmbluse jaoks? Kas on selleks kasutusel eriline peitel? Selle joonis, nimetus? Õmblusmaterjal ja selle ettevalmistamine õmbluseks? Õmblusviis — joonistage ristlõikes skeem õmbluse käigust! Mitu õmblust tavaliselt tehakse?

33. Mis puust tehakse külimitu, vaka jne. põh i? Kuidas ühendatakse põhjalauad isekeskis? Kuidas toimub põhja ühendamine kerega? Täpne töökäigu kirjeldus! Kas ühendatakse uurdeta või lõigatakse põhja servadesse uure? Mille abil toimub uurde lõikamine?

34. Kas ühendamiseks kasutatakse puupulgakesi (nende nimetus)? Mis puust? Millega tehakse, tehti augud nende jaoks? Missugust kinnitussviisi joonisel kujutatuid teie pool kasutatakse? Missuguste nõude juures?

35. Kuidas valmistatakse kaaned? Mis abinõusid kasutatakse kaane suuruse määramiseks, et see sobiks kerele?

36. Eri sarjaliikide nimetused, tavaline suurus (mõõdud) ja kasutamine? Sõelaliigid ja nende kasutamine?

37. Millest tehakse *harvsarja*, millest *tihtsarja*, millest sõela põhi? Kuidas toodetakse enne punumist põhjamaterjal? Kuidas nimetatakse põhjaribasid (*niined* jne.)?

38. Kuidas toimub sarjapõhja punumine? Mis suunas pannakse *põhjaniined* kõigepealt paigale? Kas ja milleks pannakse esimeste niinte alla risti puu? Kuidas saavutatakse see, et niined läheksid täpselt ristamisi? Sõelapõhja punumine? Kes on *punujaiks* (mehed, naised)?

39. Mil kombel kinnitatakse *niined* kere külge? Kuidas seda toimingut nimetatakse (*õmblemine*)? Millist tööriista seejuures kasutatakse? Kas on tuntud eriline tööriist selleks, nn. *luda*? Selle kirjeldus, joonis?

40. Kas kaetakse sarja või sõela alläär väljaspoolt puukooreribaga? Milleks? Kuidas see kinnitatakse?

41. Kuidas ja missuguste vahenditega riputati (riputatakse) sari üles ja kuidas need sarja külge kinnitati? Andke nende vahendite üksikasjalik kirjeldus ja nende osade nimetused! Kuivõrd olid need valmistatud juba sarja tegija poolt või kuivõrd valmistati need kodus?

42. Kas ka puukoorest on valmistatud painutatud nõusid? Nende materjal? Otstarve? Nimetus? Täpne valmistamiskäigu kirjeldus!

1. Kas mäletatakse purnõudega, sarjadega jne. kaubitsejate kaimist talust talu? Millal see nähtus kadus? Miko? Kus_t need kaubitsejad pärit olid? Mis aastajal nad kaubaretkedel käisid? Kas olid kindlad kaigad, kes iga aasta ülesti tulid? Kuidas tasuti purnõude jne. eest? Kui suur oli tasu üheüksuse eest?

2. Kasand andmed kaubitsemise kohta punkaubaga laadal? Olukord seal alal tänapäeval?

3. Kas teab, kust saadakse kolhoosile punsesaad? Kas läheduses (elavikus, linnas) on punsepaartelle? Kas on ametlikult registreeritud külapunsepaasid, kes töötavad veel üksikisikulistena?